

Федько-капітан

Дмитро Ткач

1

У школі сталася надзвичайна подія.

Учителька Ганна Миколаївна мала в цей день провести контрольну з літератури, тому й прийшла до школи раніше, ніж завжди, щоб оглянути клас, упевнитися, що він чисто прибраний і свіжо провітрений.

Роздягнувшись в учительській, вона йшла коридором, трохи схвильована,— їй так хотілось, щоб роботу усі написали на "добре" і "відмінно".

Зненацька перед дверима свого класу зупинилась. У щілині замка стирчав якийсь блискучий предмет із коротеньким шнурочком, а під ним була приклеєна записка: "Обережно! Заміновано!"

Якусь мить вона німо з блідим лицем стояла нерухомо. Потім почала відходити й відходити далі від дверей. Саме в цей час зайшла групка школярів, і Ганна Миколаївна застережливо крикнула їм:

— Не підходьте! Не підходьте й близько! Там заміновано!

Діти теж злякалися, збилися біля протилежної стіни, не знаючи, що робити далі.

Ганна Миколаївна шарпнула двері до директора. На її щастя, він уже прийшов, саме скидав плащ, роздягався.

— Василю Петровичу... там... міна! — сказала неслухняними губами.

— Яка міна? Що з вами, Ганно Миколаївно? — звів на неї спокійні очі директор.

— Там... у дверях мого класу...

— Що за нісенітниця?.. Ну, ходімо, я ж на фронті був мінером, розберусь.

Дітей уже зібралося чималенько, але вони справді не наслідувались підійти близько до дверей свого класу.

Василь Петрович зупинив учительку біля учнів, а сам підійшов до дверей. Кілька хвилин роздивлявся те, що блищало в дверях, побачив, що звисає не бікфордів шнур, а недбало прив'язаний мотузок, і засміявся:

— Та яка ж це міна? Звичайний собі відстріляний патрон. Гільза.— І тут же витяг гільзу із щілини.— Ось вона... Пускайте дітей у клас.

— У мене зараз контрольна, а діти збуджені.

— Я зайду разом з вами.

Довгенько довелось чекати, доки учні втихомиряться. Тоді директор спитав, не підвищуючи голосу:

— Хто з вас це зробив?

Повторювати запитання не довелося. Із-за парти, що біля вікна, звівся кремезненький хлопчина:

— Я, Василю Петровичу.

Клас ахнув, загомонів. Диви, як швидко признався!.. Потрібний був якийсь час, щоб

учні заспокоїлись.

— Федько Ковтун?.. Що ж це ти?.. Гаразд, пиши контрольну роботу разом з усіма. А після цього зайдеш до мене... Продовжуйте, Ганно Миколаївно,— і вийшов з класу.

2

Федько зупинився перед столом директора. Розкуйовджений чуб. Ще з літа облуплений ніс. Під розстебнутою сорочкою попе рек грудей сині смужечки тількика. Підперезаний флотським поясом з мідною бляхою, на якій вибито якір, а в руках — капітанка з "крабом".

Поглядає на директора зухвало, з викликом.

Василь Петрович якийсь час оглядав його з ніг до голови, раптом запитав:

— А кашкет навіщо?

— Ви ж мене виганяти будете?..— чи то ствердив, чи спитав Федько.;— Отам і портфель з книжками у вас за дверима.

— Піди візьми портфель,— наказав директор.□Федько вийшов за двері і повернувся з портфелем.

— Може, там ще "міні" є? — кивнув головою на портфель□Василь Петрович і посміхнувся.

Силувано, коротко скривив губи в посмішці і Федько:

— Ні, більше немає.

— А тепер сядь і розкажи мені, навіщо таку штуку втнув?□Федько мовчав. Трудно вгадати, чи лагодився відповісти, чи думав щось своє, зовсім не зв'язане з запитанням директора.

— Ну, чого ж мовчиш? Одразу ж чесно і прямо зізнався, що гільза у дверях — твоя витівка. А тепер так само чесно й відвер то скажи — навіщо? Мені просто-таки цікаво знати, бо я б такого не видумав... Ні, ти не з тих хлоп'ят, у яких все гладко. Куди там!.. Раніше ти серед уроку запускав паперового голуба, грав під партою в сірникову коробочку, на який бочок стане, як нігтем спіднизу ударити, знаю я цю гру, не секрет. Одного разу ти приніс якусь фуркалку. Весело було в класі. Як тільки вчителька починала говорити, твоя фуркалка починала фурчати... Потім ти приніс вужа в пазусі, і діти з вереском тікали від тебе в усі боки. І багато ще в твоїй самодіяльності художніх номерів числиться. А тепер ось уже й "міну" підклав... Навіщо? Федько й далі мовчав.

— Тоді я тобі скажу, Федько-капітан, чи як тебе називають.□Капітан то ти капітан, а контрольної з літератури злякався. Думав: "Нароблю галасу "міною", відкладуть контрольну". Ось тобі і загадка, і розгадка. Так, Федько?..

Хлопець не думав, що директор його легко розгадає, і якось здивовано і довго дивився на Василя Петровича.

— Так... Але ж у мене, окрім літератури, з усіх чотири і п'ять. Хіба я погано вчусь?..

— Знаю. Ось тому й говорю з тобою, можна сказати, лагідно. Навіть порадитись хочу: що ж будемо робити далі? Чи знову чекати від тебе якоїсь витівки, чи, може, на оцій твоїй "міні" й поставимо крапку?

— Я буду кораблі будувати, як мій тато.

Директор добре знав, що батько у Федька — кораблебудівник. Та він сказав Федькові:

— Тобі ще рано. Ніхто тебе на роботу не візьме, доки не підростеш та не вивчишся.

— Та ні, я не на завод. У нашій майстерні кораблі будувати можна... Ну, макети, звісно... І креслити я вмію. А ви думаєте, чого у мене з математики круглі п'ятірки?

Директор трохи розгубився:

— Гм... Будує кораблі... Подумаю, як тобі допомогти. Може, ще таких, як ти, шибеників найдеш собі на підмогу... А тепер іди на уроки.

— Завтра з батьком прийти? — запитав Федько.

— Не треба,— сказав директор,— про все, що сталося, сам батькові розкажеш... А от перед Ганною Миколаївною вибачся. І перед всім класом.

Федько потемнів на лиці. Колючі стали очі.

— А ти ж як думав? — стежачи за ним, спитав директор.— Поговорили ми з тобою та оце й кінець? Ні, так не вийде. Зробив дурницю, май мужність не тільки мені, а всім пояснити що й до чого.

Федько кволо, ніби нехотя, звівся із стільця, підсунув під руку портфель, наповнений книжками та зошитами, і поплентав до дверей. Уже на порозі повернув голову, кинув тихо:

— До побачення.

— До побачення,— відповів директор,— зроби все, як ми з тобою домовились.

Федько зупинився перед своїм класом.

Уже хотів було постукати, попросити дозволу зайти, але хтось ніби смикнув його за руку. Лише послухав крізь двері голос учительки, потім швидко прошмигнув повз чергову і затупотів по східцях із школи...

Але й додому Федько не пішов.

Довго блукав понад бухтою, потім знайшов затишне місце, далі від людського ока, сів на камінь, обхопив руками ноги і поклав голову на коліна.

Ще ніколи не відчував себе таким самотнім. Он заходять у бухту і виходять з бухти кораблі, снують, ніби з води мережку в'яжуть, катери. На кожному з них люди. Але їм зовсім байдуже до Федька. У кожного своє діло.

Там, у школі, лишилась учителька Ганна Миколаївна, Федько ще й зараз чує її голос. Лишились друзі, товариші. Вони називали його капітаном. І він пишався цим...

А тепер ніякий він для них не капітан. Бо нашкодив і втік. Не послухав директора, Василя Петровича, не пішов до класу, не вибачився. Втік і сидить ось самотній, нікому не потрібний...

Очі Федькові застилаються туманом сліз. Ні, він не плаче. Просто так...

І несподівано пролунав голос:

— Чого сидиш тут, моряк? Де ж твій корабель?

Федько сахнувся, звів голову. Перед ним був таки справжній матрос — широкоплечий, грудастий, засмаглий на сонці та на вітрах.

Федько розгубився, не знав, що відповісти.

— На бухту дивлюсь...

— Бачу, що на бухту, а не на слона в цирку,— він був ще й веселий та голосом тугий, сильний.— А хіба у тебе в школі канікули?.. Так вроді ж — ні. А чого ж ти не в школі?

— Раніше відпустили...— непевно сказав Федько.□Матрос весело й хитрувато скосив на нього очі:

— Щось ти плутаєш, братику. Ану, давай, викладай усе, як матрос матросові.

І Федько не вистояв перед цим гарним, сильним моряком. Розказав. Матрос довго мовчав, теж дивився на бухту. Далі озвався:

— Да-а-а, погані твої діла, браток... Виходить так, що школа, друзі, батьки — це для тебе ніщо. Аби ти був та по-своєму жив... А директор у тебе, видать, гарний чоловік. Ти диви: і поговорив по-культурному з тобою, і вибачитись порадив та батькам розповісти... Дуже м'який чоловік. А я тебе, коли б був твоїм директором чи батьком, у канатний ящик на дві доби посадив би!. Ех ти, капітанський кашкет носиш, а ще й до матроса не доріс... От що, братику. Гайда додому і все розкажи. А завтра в школу. Без школи гарним моряком не станеш. А потім уже й про капітана подумаєш... Ну, давай, правильно держи руля, бо я — людина серйозна.

* * *

Зараз Федя Ковтун, колишній Федько-капітан, уже вступив до морського училища. Але він не забуває й ніколи не забуде, як його ставили на тверді ноги знайомі й незнайомі люди.